

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยมีการส่งออกกล้วยไม้เมืองร้อนเป็นอันดับหนึ่งของโลก ในปี 2553 มีการส่งออกกล้วยไม้คิดเป็นมูลค่า 2,305 ล้านบาท สูงที่สุดของการส่งออกในประเภทไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนกล้วยไม้ต้นมีมูลค่าการส่งออก 442 ล้านบาท และประเภทไม้ประดับ มีมูลค่าการส่งออก 357 ล้านบาท โดยคิดเป็นมูลค่ารวมของกล้วยไม้ 2,728 ล้านบาท (คณะกรรมการกล้วยไม้แห่งชาติ, 2554: ระบบออนไลน์; หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 2554: ระบบออนไลน์) ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และจีน (นิรนาม, 2553: ระบบออนไลน์) การส่งออกกล้วยไม้มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งการส่งออกไม้ตัดดอกและกล้วยไม้กระถาง (สุรัตน์, 2552: ระบบออนไลน์) อุตสาหกรรมกล้วยไม้มีการแข่งขันมากยิ่งขึ้นในตลาดโลก จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาพันธุ์ให้มีลักษณะแปลกใหม่ ทั้งในด้านสีต้นและรูปทรง เพื่อให้มีความหลากหลาย เน้นการตอบสนองความต้องการของตลาดที่ต้องการของใหม่ออกสู่ตลาดอยู่เสมอ (คณะกรรมการกล้วยไม้แห่งชาติ, 2554: ระบบออนไลน์; ฌูเลีย และ คณะ, 2553) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เห็นถึงความสำคัญของการผลิตกล้วยไม้ให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออก จึงได้ดำเนินงานโครงการผลักดันการส่งออกกล้วยไม้ เศรษฐพงศ์ และ คณะ (2548) ได้ทดสอบถึงความเป็นไปได้ในการส่งออกกล้วยไม้ดินสกุลเอื้องดินไบหมากไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่ามีศักยภาพเป็นไปได้สูง แต่ต้องมีการพัฒนาพันธุ์และสีดอกให้หลากหลาย พร้อมทั้งเทคโนโลยีการผลิตที่ทำให้ได้คุณภาพที่เป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ยังได้พัฒนากล้วยไม้ท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางการค้ากล้วยไม้กระถางที่สำคัญ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*) สกุลเข็มบีเคียม (*Cymbidium*) สกุลเอื้องดินไบหมาก (*Spathoglottis*) และสกุลฮาเบนาเรีย จนสามารถเปิดตลาดกล้วยไม้เพิ่มได้อย่างต่อเนื่อง และยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย (สุรัตน์, 2552: ระบบออนไลน์)

กล้วยไม้สกุลฮาเบนาเรีย (*Habenaria*) และสกุลเพคเทิลิส (*Pecteilis*) จัดเป็นกล้วยไม้ดิน (Terrestrial orchid) โดยทั่วไปเรียกโดยรวมว่ากลุ่มนางอ้ว อยู่ในวงศ์ย่อย Orchidoideae (ครรรชิต, 2550; ฌูเลีย, 2548) มักพบอาศัยตามพื้นดินหรือซอกหินที่มีซากพืชสลายตัวผุพังแทรกอยู่ มีหัวอยู่ใต้ดิน (Tuber) หัวมีลักษณะโป่งพองทำหน้าที่สะสมอาหารและน้ำ เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนจะเริ่มผลิใบ ตามด้วยช่อดอกและสร้างหัวใหม่ และมีการพักตัวอย่างชัดเจนในช่วงฤดูแล้ง เหลือเพียงหัวอยู่ใต้ดิน (ครรรชิต, 2550; ฌูเลีย, 2548; เศรษฐมณฑร์, 2552; ออบันท์, 2549) กล้วยไม้ดินกลุ่มนี้ มีดอกที่สวยงามมีหลากหลายสี ได้แก่ สีชมพู สีขาว สีเขียว สีส้ม สีส้มแดง สีแดง และสีเหลือง บางชนิดมี

กลิ่นหอม บางชนิดช่อดอกตั้งตรง มีจำนวนดอกต่อช่อมาก บางชนิดมีดอกขนาดใหญ่และบานทน บางชนิดต้นมีขนาดเล็ก ช่อดอกสั้น ด้วยลักษณะดังกล่าวของกล้วยไม้ดินกลุ่มนางอ้ว จึงสามารถที่จะนำไปทำเป็นไม้ตัดดอกและไม้กระถางได้ บางชนิดยังสามารถพบเห็นได้ง่ายในป่าของประเทศไทย (ณัฐา และ คณະ, 2553) ซึ่งสกุลฮาเบนาเรียในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 46 ชนิด (Kurzweil, 2009) ส่วนสกุลเพคเทลิสมืออยู่ประมาณ 3 ชนิด (ณัฐา และ คณະ, 2553)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้เลือกกล้วยไม้ดินสกุลฮาเบนาเรียและสกุลเพคเทลิสมือบางชนิด มาศึกษาลักษณะทางสัณฐานวิทยา ความสามารถในการผสมตัวเอง (Selfing) ผสมข้ามชนิด (Interspecific hybridization) และผสมข้ามสกุล (Intergeneric hybridization) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในด้านลักษณะทางสัณฐานวิทยาและการปรับปรุงพันธุ์ เพื่อนำไปพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ดินกลุ่มนางอ้วให้มีลักษณะที่ดีต่อไป